

Έγγραφο Πολιτικής Σεξουαλική Αναπαραγωγική Υγεία και Δικαιώματα (ΣΑΥΔ)

Ο όρος **Σεξουαλική Αναπαραγωγική Υγεία και Δικαιώματα (ΣΑΥΔ)** αναφέρεται σε ένα ευρύ φάσμα θεμάτων, τα οποία στηρίζουν την ελευθερία του κάθε ατόμου να απολαμβάνει τη σεξουαλικότητά του και την αναπαραγωγική του ιδιότητα, σε ένα πλαίσιο ισότητας, αμοιβαίου σεβασμού και ίσων δικαιωμάτων.

Σύμφωνα με δόκιμους ορισμούς από την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας(ΠΟΥ):

Η Σεξουαλική Υγεία είναι μια κατάσταση σωματικής, συναισθηματικής και ψυχικής ευεξίας που σχετίζεται με τη σεξουαλικότητα και όχι μόνο η απουσία ασθένειας ή δυσλειτουργίας ή αναπηρίας¹.

Τα Σεξουαλικά Δικαιώματα περιλαμβάνουν τα δικαιώματα όλων των ανθρώπων να αποφασίζουν ελεύθερα και υπεύθυνα για όλες τις πτυχές της σεξουαλικότητάς τους, συμπεριλαμβανομένης της διασφάλισης και προώθησης της σεξουαλικής τους υγείας, ενώ τόσο η σεξουαλική τους ζωή, όσο και οι αποφάσεις τους να είναι απαλλαγμένες από διακρίσεις, βία και εξαναγκασμό. Στις σεξουαλικές τους σχέσεις έχουν το δικαίωμα να προσδοκούν και να απαιτούν ισότητα, συναίνεση, αμοιβαίο σεβασμό και ισότιμη ευθύνη².

Η Αναπαραγωγική Υγεία είναι μια κατάσταση πλήρους σωματικής, συναισθηματικής, ψυχικής και κοινωνικής ευεξίας σε όλα τα θέματα που σχετίζονται με το αναπαραγωγικό σύστημα, τις λειτουργίες και τις διαδικασίες του και όχι μόνο η απουσία ασθένειας ή δυσλειτουργίας ή αναπηρίας³.

Στο πλαίσιο της 70^{ης} Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών (Η.Ε) στις 25 Σεπτεμβρίου 2015, τα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένης και της Κύπρου, υιοθέτησαν την Ατζέντα 2030 για την Βιώσιμη Ανάπτυξη στην οποία περιλαμβάνονται 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (Sustainable Development Goals) και 169 υποστόχοι, που αποσκοπούν στην εξάλειψη της φτώχειας, την καταπολέμηση της ανισότητας και την προστασία του πλανήτη. Οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης δημιουργούν δεσμεύσεις υλοποίησης για όλες τις χώρες ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές εθνικές πραγματικότητες, τα επίπεδα ανάπτυξης, τις εθνικές πολιτικές και προτεραιότητες κάθε χώρας με χρονοδιάγραμμα υλοποίησης έως το 2030.

Ο 5^{ος} στόχος αφορά αποκλειστικά την επίτευξη της ισότητας των φύλων και την ελευθερία και προώθηση των δικαιωμάτων όλων των γυναικών και κοριτσιών. Η διασφάλιση της καθολικής πρόσβασης στη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία καθώς και η διασφάλιση των αναπαραγωγικών δικαιωμάτων, όπως έχει συμφωνηθεί με βάση το Πρόγραμμα Δράσης της Διεθνούς Διάσκεψης για τον Πληθυσμό και την Ανάπτυξη, την Πλατφόρμα Δράσης του Πεκίνου, και τα έγγραφα που προέκυψαν από τις διασκέψεις αναθεώρησης αποτελεί τον υποστόχο 5.6 της Ατζέντας 2030. Επίσης, η Κύπρος ως κράτος μέλος των Η.Ε έχει δεσμευτεί για τη διασφάλιση της καθολικής πρόσβασης στη σεξουαλική και αναπαραγωγική, υγειονομική περίθαλψη, συμπεριλαμβανομένου του οικογενειακού προγραμματισμού, της ενημέρωσης και εκπαίδευσης, και της ενσωμάτωσης της αναπαραγωγικής υγείας σε εθνικές στρατηγικές και προγράμματα (Υποστόχος 3.5). Στόχος 3: Καλή υγεία και ευημερία – Διασφαλίζουμε μια ζωή με υγεία και προάγουμε την ευημερία για όλους σε όλες τις ηλικίες.

¹ World Health Organization (2017). Sexual health. Ανακτήθηκε από: http://www.who.int/topics/sexual_health/en/

² World Health Organization (2017). Sexual rights. Ανακτήθηκε από: http://www.who.int/topics/sexual_health/en/

³ World Health Organization (2017). Reproductive health. Ανακτήθηκε από: http://www.who.int/topics/reproductive_health/en/

Η διασφάλιση της ΣΑΥΔ κατοχυρώνεται μέσα από υφιστάμενες νομοθεσίες της Κυπριακής Δημοκρατίας, Διεθνείς Συνθήκες, Συμφωνίες, και Συμβάσεις, τις οποίες έχει επικυρώσει και η Κύπρος. Απορρέει, επίσης από την Πλατφόρμα Δράσης του Πεκίνου, Γυναίκες και Υγεία, 1995, το Πρόγραμμα Δράσης της Διεθνούς Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για τον Πληθυσμό και την Ανάπτυξη (Καΐρο 1994), τη Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών (CEDAW), τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής βίας (Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης), τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης 2030, καθώς και το Σχέδιο Δράσης για τη ΣΑΥΔ για την επίτευξη της Ατζέντας 2030 για βιώσιμη ανάπτυξη στην Ευρώπη της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας.

"Τα ανθρώπινα δικαιώματα των γυναικών περιλαμβάνουν το δικαίωμα τους να ελέγχουν και να αποφασίζουν ελεύθερα και υπεύθυνα για θέματα που σχετίζονται με τη σεξουαλικότητα τους, συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας, απαλλαγμένες από εξαναγκασμό, διάκριση και βία. Ίσες σχέσεις μεταξύ γυναικών και αντρών σε θέματα σεξουαλικών σχέσεων και αναπαραγωγής, συμπεριλαμβανομένου πλήρους σεβασμού για την ακεραιότητα του ατόμου, απαιτούν αμοιβαίο σεβασμό, συναίνεση και κοινή ευθύνη για τη σεξουαλική συμπεριφορά και τις επιπτώσεις της." (Άρθρο 96 - Διακήρυξη του Πεκίνου Πλατφόρμα Δράσης 1995).

Η διασφάλιση της ΣΑΥΔ όλων των ατόμων⁴ προνοεί ποιοτικές, προσβάσιμες, προσιτές και αξιόπιστες υπηρεσίες σεξουαλικής αναπαραγωγικής υγείας, μέσω έγκυρης πληροφόρησης και παροχής όλων των απαραίτητων υλικών μέσων. Την ίδια ώρα εξυπακούεται κατάργηση οποιονδήποτε νομικών ή κοινωνικών εμποδίων που πιθανόν να παραβιάζουν τα σεξουαλικά δικαιώματα όπως, το δικαίωμα οικογενειακού προγραμματισμού (το εάν, τότε και πόσα παιδιά θα αποκτήσουν), πρόσβαση σε νόμιμες και ασφαλείς αμβλώσεις και σύγχρονες μεθόδους αντισύλληψης. Βασικό δικαίωμα αποτελεί η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση και η έγκυρη και επαρκής ενημέρωση γύρω από θέματα ΣΑΥΔ, γνώσεις δηλαδή που διασφαλίζουν την ελεύθερη επιλογή και τον πλήρη έλεγχο της σεξουαλικότητας και της σεξουαλικής ζωής ενός ανθρώπου. Είναι ζωτικής σημασίας όλα τα άτομα να απολαμβάνουν τα σεξουαλικά τους δικαιώματα απαλλαγμένα από διακρίσεις, βία και εξαναγκασμό.

Υφιστάμενη κατάσταση στην Κύπρο

Στην Κύπρο έχουν γίνει κάποια θετικά βήματα σε ότι αφορά πολιτικές, προγράμματα ή δράσεις που συνδέονται με τη ΣΑΥΔ όπως το πρόγραμμα Αγωγή Υγείας του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού το οποίο περιλαμβάνει τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, την Εθνική Στρατηγική για την Αντιμετώπιση του HIV/AIDS στην Κύπρο (2011-2015), το πρόγραμμα Αγωγής και Προαγωγής Υγείας που εφαρμόζεται από τις Επισκέπτριες Υγείας με ιδιαίτερη έμφαση στις Σεξουαλικώς Μεταδιδόμενες Λοιμώξεις (ΣΜΛ), τη Στρατηγική για την ΣΑΥΔ των Νέων του Υπουργείου Υγείας η οποία αναμένεται να εγκριθεί από το Υπουργικό Συμβούλιο κ.α. Παρόλα αυτά, δεν υπάρχει οποιαδήποτε στρατηγική ή σχέδιο δράσης που να αντιμετωπίζει τα θέματα της ΣΑΥΔ στην ολότητα τους, και να καλύπτει τις ανάγκες όλων των ομάδων πληθυσμού.

Ταυτόχρονα, δεν έχουμε στοιχεία για την κατάσταση που επικρατεί γύρω από το θέμα της ΣΑΥΔ και αυτό οφείλεται στην έλλειψη επιστημονικά τεκμηριωμένων δεδομένων που αφορούν μια πληθώρα θεμάτων όπως είναι η άμβλωση σε γυναίκες και κορίτσια, οι ΣΜΛ, η χρήση μεθόδων αντισύλληψης, η σεξουαλική βία κ.α. Στην Κύπρο οι προσφερόμενες υπηρεσίες ΣΑΥΔ, οι προμήθειες αλλά και η ενημέρωση/πληροφόρηση είναι ελλιπείς. Ο δημόσιος τομέας δεν προσφέρει υπηρεσίες οικογενειακού προγραμματισμού, οι γυναίκες δεν έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες διακοπής εγκυμοσύνης στα κρατικά νοσηλευτήρια αλλά παρά μόνο στον ιδιωτικό τομέα. Παράλληλα δεν υπάρχει ουσιαστικά στήριξη για θέματα υπογονιμότητας. Ταυτόχρονα, η πρόσβαση σε πληροφόρηση και συμβουλευτική, όπως επίσης η δυνατότητα επιλογής αλλά και παροχής μεθόδων αντισύλληψης, δεν διασφαλίζονται στα κρατικά νοσηλευτήρια. Οι εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης προς το ευρύ κοινό είναι σχεδόν ανύπαρκτες. Ελλείψεις υπάρχουν και σε θέματα αξιολόγησης και παρακολούθησης τόσο υπηρεσιών υγείας, όσο και εφαρμογής σχεδίων δράσης, προγραμμάτων και στρατηγικών.

⁴ Στο παρόν έγγραφο, με τη χρήση του όρου 'όλων των ατόμων' δίνεται έμφαση στη συμπερίληψη όλων ανεξαιρέτως ηλικίας, φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας κοινωνικού φύλου, θρησκείας, εθνικότητας, γλώσσας, μορφωτικού επιπέδου, κοινωνικού επιπέδου, αναπηρίας, κατάστασης υγείας ή άλλου χαρακτηριστικού.

Η προώθηση και εξασφάλιση της ισότητας των φύλων και η ενδυνάμωση των κοριτσιών και των γυναικών είναι ζωτικής σημασίας για τη διασφάλιση της ΣΑΥΔ όλων των ατόμων, έτσι ώστε να είναι σε θέση να συμμετέχουν ενεργά σε όλους τους τομείς της δημόσιας και ιδιωτικής ζωής και να αναπτύσσουν στο μέγιστο τις δυνατότητες τους σε συνθήκες ευημερίας και ασφάλειας.

Ο Κυπριακός Σύνδεσμος Οικογενειακού Προγραμματισμού ζητά:

- Το σχεδιασμό στρατηγικής ή σχεδίου δράσης που να αντιμετωπίζει τα θέματα της ΣΑΥΔ στην ολότητα τους, και να καλύπτει τις ανάγκες όλων των ομάδων πληθυσμού.
- Τη διασφάλιση της ουσιαστικής και ενεργής εμπλοκής όλων των ατόμων σε όλα τα στάδια ανάπτυξης, εφαρμογής και αξιολόγησης εθνικών πολιτικών, στρατηγικών και προγραμμάτων ΣΑΥΔ που τα αφορούν.
- Τη συμπερίληψη υπηρεσιών ΣΑΥΔ στο Γενικό Σχέδιο Υγείας για όλα τα άτομα χωρίς καμία διάκριση.
- Τη δημιουργία κέντρων οικογενειακού προγραμματισμού στα κρατικά νοσηλευτήρια και την δωρεάν παροχή σύγχρονων μεθόδων αντισύλληψης.
- Την κατανομή οικονομικών πόρων από τον ετήσιο κρατικό προϋπολογισμό για την επίτευξη των υποστόχων 5.6 και 3.5 της Ατζέντας του 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.
- Την εξασφάλιση κρατικών οικονομικών πόρων για τη συστηματική διεκπεραίωση ερευνών, τόσο ποιοτικών αλλά και ποσοτικών που αφορούν τη ΣΑΥΔ.
- Την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στον ετήσιο κρατικό προϋπολογισμό και σε όλες τις πολιτικές και προγράμματα συμπεριλαμβανομένου του τομέα ΣΑΥΔ.
- Τη διερεύνηση, καταπολέμηση και δίωξη άμεσων και έμμεσων διακρίσεων εις βάρος των γυναικών με βάση το φύλο στην πρόσβαση υπηρεσιών ΣΑΥ.
- Την κατοχύρωση του δικαιώματος των γυναικών για πρόσβαση σε ασφαλή, νόμιμη, οικονομικά προσιτή διακοπή εγκυμοσύνη, και υποστηρικτική συμβουλευτική, που να ανταποκρίνεται στις προσωπικές ανάγκες κάθε γυναίκας.
- Την υποχρεωτική, συστηματική εκπαίδευση και επιμόρφωση όλων των επαγγελματιών υγείας σε θέματα ΣΑΥΔ στη βάση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ενσωμάτωσης της διάστασης των φύλων.
- Την εφαρμογή αλλά και αξιολόγηση της εφαρμογής της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.
- Την δημιουργία και εφαρμογή προγραμμάτων και εκστρατειών ενημέρωσης για ευαισθητοποίηση και πληροφόρηση σε θέματα ΣΑΥΔ προς το ευρύ κοινό.
- Την υποστήριξη, εμπλοκή και συνεργασία με Μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς (ΜΚΟ) που προωθούν και προασπίζονται τα δικαιώματα των γυναικών και θέματα ΣΑΥΔ, στην ανάπτυξη, εφαρμογή και αξιολόγηση πολιτικών, στρατηγικών και προγραμμάτων/υπηρεσιών ΣΑΥΔ.